SVOBODA СВОБОДА
UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCVII. No. 155. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, AUGUST 15, 1990 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 15-го СЕРПНЯ 1990 Ч. 155. РІК XCVII.

У ВІННИЦІ ГОЛОДІВКА ПРОТЕСТУ ТРИВАЄ

Вінниця (УПА, ІЦР). — Тут уже два місяці триває голодівка, започаткована доцентом місцевого Політехнічного інституту Володимиром Мулявою, який оголосив голодівку 10-го червня, вимагаючи розслідування всіх випадків свавілля з боку міліції та усунення КПСС від влади. До голодуючого приєдналися ті, які постраждали від беззаконних дій партійних керівників, а також солідарні з пікетувальниками громадяни.

Як повідомляє газета „Московские Новости" з 5-го серпня, керівники обласного комітету КПУ спочатку пообіцяли розпочати діялог, але самі відразу після цього поїхали до Москви на з'їзд КПСС. Вінницька Міська Рада та міський комітет КПУ створили спільну комісію для очищення площі перед обласним комітетом КПУ від наметів голодуючих. Проте комісія оголосила, що не може впоратись без обласних керівників, а перед обкомом партії тим часом виросло ціле містечко з наметів. Голодівка вінничан стала постійною: закінчують голодувати одні, їхнє місце займають інші.

У місті також від 28-го липня активісти незалежних громадських організацій та працівники культури продовжують пікетування колишнього будинку першої картинної галереї з вимогами відкрити в цьому приміщенні художній музей. Учасники пікетування збирають підписи під заявою з цими вимогами. Вже зібрано понад 1,000 підписів. Як повідомив Віктор Івасюнько, штаб армії Прикарпатської військової округи, якому сьогодні належить будинок, відмовився дискутувати це питання.

На Вінничині активно діють міська та обласна організації УРП, СНУМ, Комітет Відродження УАПЦ, днями створений організаційний комітет Української Національної Партії, до якого увійшли найрадикальніші активісти. Головою оргкомітету обраний Віктор Івасюнько. Комітет працює над підготовою установчих зборів вінницького осередку УНР. Контактна адреса: Україна, 286000, Вінниця, абонементна скринька 309, Івасюнько Віктор Дмитрович.

У четвер, 9-го серпня у Вінниці відбулась демонстрація і мітинг в житловому масиві „Вишеньки". Мітинг організували активісти НРУП та комітет створення української національної армії. В акції взяли участь близько 5,000 людей. Мітинг провів В. Івасюнько, виступили: голова обласної організації НРУП Петро Кутузов та майор обласного військового комісаріяту Леонід Бровченко, який також заявив про свій вихід із КПСС. Мітинг прийняв резолюцію з вимогою закриття Чорнобильської АЕС, припинення будівництва інших атомних електростанцій чи окремих бльоків на вже існуючих та поступового виведення їх з експлуатації. В резолюції також є вимоги притягти до кримінальної відповідальности винних у приховуванні справжньої небезпеки від аварії в Чорнобилі, вимагати від уряду СССР відшкодування, визнати побудову урядом СССР численних АЕС в густонаселених районах України злочином проти людства. Висунуто низку вимог до місцевої влади про поліпшення екологічної ситуації в місті.

Верховна Рада УССР засудила напад Іраку

Київ. — Верховна Рада УССР прийняла 30-го липня заяву з приводу ірако-кувайтського конфлікту, в якій стверджено, що застосування сили при врегульовуванні міжнародних конфліктів, які не викликані актами збройної агресії є неприпустимою дією. Тому, „виходячи з вимог сучасного міжнародного права і прагнучи підтримати загальну тенденцію на зменшення міжнародної напружености у світі, Верховна Рада Української ССР вважала б необхідним виведення іракських військ з території Кувайту і розв'язання цього конфлікту мирними засобами".

Просять інші республіки не вживати українських вояків

Київ. — Верховна Рада УССР прийняла 30-го липня заяву про „неприпустимість використання у районах загострення міжнаціональних відносин громадян Української ССР, які проходять строкову військову службу або працюють в правоохоронних органах республіки". Закликано Верховну Раду СССР та президента Міхаїла Ґорбачова докласти всіх зусиль для вирішення міжнаціональних та інших конфліктів „політичними засобами".

У заяві стверджено, що Верховна Рада УССР вважає, що громадяни республіки повинні проходити військову службу на території України.

Рада звернулася також до найвищих органів державної влади Азербайджанської ССР, Киргизької ССР та Узбецької ССР „з закликом забезпечувати правопорядок на своїй території власними силами".

Союзівка матиме нову „Міс"

Фрагмент з коронації „Міс Союзівки" минулого року: усміхнена Ліда Залуцька (посередині) з дружками і з д-ром І. Флисом (справа) та І. Флисом мол. (зліва).

Союзівка. — Як і кожної суботи впродовж літнього сезону, тут на оселі Українського Народного Союзу в суботу, 18-го серпня, відбудеться цікава мистецька програма. Одначе на цей час заплановано також відсвяткувати День Українського Народного Союзу з виборами найвродливішої з вродливих українських дівчат на „Міс Союзівку" на 1991 рік. До цього часу була ву влади у своїх талановитих руках держить Ліда Залуцька, що її минулого року обрано „Міс Союзівкою" на 1990 рік.

На концерті о год. 8:30 вечора виступатимуть молоді українські музичні таланти: Маріянка Сухенко-Котрела — сопрано, до речі колишня „Міс Союзівка", при акомпаньяменті Софії Берик-Шулц, Галина Колесса — віола та Аделіна Кривошеїна, акомпаньятор.

Після концерту в год. 10-ій при звуках окрестри А. Худолія відбуватиметься забава з танцями, під час якої буде вибір „Міс Союзівки". В ролі конферансьє виступить Аня Дидик-Петренко.

Нагородами для вибраних цьогорічної „Міс Союзівки" та її дружок призначено: перша — це стипендія 500 дол. і один тиждень вакацій на Союзівці; друга нагорода - один тиждень вакацій на Союзівці, а третя нагорода — це перебування однієї суботи і неділі на Союзівці.

У Львові засновано Комітет Матерів

Львів (УПА, ІЦР, Адріяна Дячишин.) — У середу, 8-го серпня, на Вічовій Площі міста відбулися загальні збори матерів Львівщини з метою утворення Комітету Матерів в обороні синів військовозобов'язаних та військовослужбовців.

Збори відкрив голова Громадського Комітету Львівщини Юрій Шухевич. Виступили матері: Качмарис, мати і батько заарештованого Анатолія Михайленка, який захопив літак Аерофлоту, щоб виїхати на Захід і якого нещодавно шведські власті видали совєтам, а також Калиновська.

Матерів підтримали своїми виступами: Харчук — від Союзу Українок; Франчук — від УП; Фурманов — від страйкому; Зелінський — від Військової комісії Крайової Ради УНРП; Деркач — народний депутат України; Рудюк — від громадського комітету за відновлення Української Національної Армії; Фартух — голова Січе-стрілецької Районової Ради УРП; Висьніль — від Товариства Репресованих. Також виступили — Погляд з Івано-Франківського та Тетяник з Вінниці.

Збори ухвалили створення Комітету Матерів, який буде домагатися: негайного повернення в Україну військовослужбовців, які знаходяться поза межами України; вимагати проходження в Україні служби всіх вояків з осіннього призиву. негайного виведення всіх військовослужбовців, громадян інших республік за межі України; повної деполітизації армії; необмеженого доступу до військовослужбовців представників громадськості, преси та духовенства.

На зборах не було іншої

(Закінчення на стор. 3)

ЩЕ ОДНОГО ГЕНЕРАЛА ПОЗБАВИЛИ ЧИНІВ І НАГОРОД

Москва. — Згідно з повідомленням ТАСС, оприлюдненим 1-го липня, Указом президента СССР Міхаїла Ґорбачова позбавлений звання генерал-майора запасу а також усіх державних нагород працівник КҐБ Олег Калуґін.

Ген. О. Калугін

Генерал виступив з сенсаційною промовою 16-го червня в Москві на 2-ій всесоюзній конференції Демократичної плятформи в КПСС. В присутності совєтських та іноземних журналістів генерал-майор КҐБ О. Калуґін виступив з заявою, відвертість якої захопила всіх зненацька. Як відомо, КҐБ довгий час можна було лише хвалити і шанувати, але ні в якому разі не критикувати.

Вперше совєтські громадяни були здивовані 1985 року, коли прочитали в газетах, що керівника Луганського КҐБ звільнили з праці і навіть порушили проти нього кримінальну справу.

Минулого року в журналі „Оґоньок" ч. 29 була опублікована стаття полковника КҐБ Я. Карповича „Сором не мовчати", у якій автор розповів про свою працю в КҐБ, про те, як і коли почав прозрівати, про розстріли чекістів, які також колись (у 30-ті роки) прозріли, були викриті і знищені. Полковник Карпович назвав ганьбою для органів КҐБ репресії 1937-1952 років й також переслідування дисидентів, зокрема генерала Петра Григоренка та академіка Андрія Сахарова. На цю публікацію працівники КҐБ негайно відгукнулися критичними статтями і, здавалося, все знову стало на свої місця. Та пройшло кілька місяців і ще один полковник КҐБ у відставці Михаїл Любімов демонстративно відмовився від нагрудної відзнаки „Почесний працівник державної безпеки".

Цим вчинком він протестував проти переслідування органами КҐБ О. Калуґіна та проти позбавлення його чинів і нагород, за те, що він на повний голос заговорив про незаконні дії цієї організації та про необхідність цілковитої перебудови КҐБ. О.Калуґін народився у Ленінграді 1934 року. Закінчив університет і з 1958 року пішов працювати в КҐБ. Студіював в Колюмбійському університеті, успішно просувався по службі вгору і вже 1972 року став начальником управління зовнішньої контррозвідки. Ранґу генерала отримав коли йому було 40 років. Повернувшись 1980 року із ЗСА, працював у Ленінґраді першим заступником начальника КҐБ. Та з 1987 року відносини його з ленінґрадським керівництвом загострилися, тому його перевели до Москви. Того ж року надіслав листа Ґорбачову з конкретними пропозиціями про необхідні зміни в системі органів державної безпеки.

Як повідомляється в газеті „Московскіє Новості" з 24-го червня, генерал Калуґін серед докорінних змін в органах КҐБ пропонував повну деполітизацію їх, ліквідацію партійного керівництва і контролі, ліквідацію системи політичного розшуку, відмову від традиційних метод аґентурного проникнення в політичні організації, 50-відсоткове скорочення чисельности служб КҐБ, реорганізацію структури з перерозподілом ряду функцій між іншими відомствами, відокремлення розвідки і підкорення її президентові, сувору контролю за діяльністю органів з боку парляменту і преси.

Минулого року, коли генералові Калуґіну сповнилось 55 років, йому запропонували вийти на пенсію. В органах КҐБ він прослу-

(Закінчення на стор. 3)

ВІДБУВСЯ ЖИВИЙ ЛАНЦЮГ БІЛЯ ПАМ'ЯТНИКА Г. СКОВОРОДІ

Київ. — Тут в неділю, 12-го серпня, кияни утворили живий ланцюг біля будівель колишньої Києво-Могилянської Академії, вимагаючи демілітаризації всіх її приміщень.

Спілка Демократичних Сил України 10-го серпня оголосила початок громадських акцій за виведення з приміщень Києво-Могилянської Академії вищого військово-морського політичного училища.

Три дні тривало пікетування напроти академії біля пам'ятника Г. Сковороди, де від 7-ої години вечора 10-го серпня до 8-ої вечора 12-го серпня пікетувальники тримали гасла: „Академія — не казарма!", „Не топчіть колиску нашої духовности!", „Вимагаємо повернення народові Києво-Могилянської Академії!"

В неділю о годині 3-ій по полудні відбувся мітинґ, на якому виступив народний депутат СССР від України Юрій Щербак, повідомивши, що на депутатський запит про передачу цих будівель місту міністер оборони СССР Язов нічого не відповів. Від 7-ої до 8-ої години вечора кияни влаштували живий ланцюг, у якому взяли участь народні депутати України та Міської Ради Києва.

Мітинґ прийняв резолюцію з вимогами вивести військове училище за межі міста і розпочати демонтаж у Києві всіх пам'ятників тоталітаризмові.

В п'ятницю, 10-го серпня, в Києві відбулася пресова конференція в Українському Фонді Культури, де його голова Борис Олійник повідомив, що 12-го серпня представники громадськости республіки зберуться поблизу Лубень на Полтавщині, біля старовинного Преображенського монастиря, щоб кинути перші грудки на Курган Зажури — своєрідний пам'ятник жертвам голоду та жертвам тоталітаризму в Україні.

На майдані Жовтневої революції 12-го серпня відбувся мітинґ, організований Міжпартійною Асоціяцією та міським страйковим комітетом, на якому було дано оцінку міському страйкові, що відбувся 9-го серпня у Києві. Страйкували робітники 31-го підприємства міста. Найбільше число учасників було на мотоциклевому заводі, „Ленінській кузні", об'єднанні ім. Корольова, кілька цехів заводу „Арсенал", взуттєве об'єднання „Київ", заводи ім. Лепсе, медапаратури, судноремонтний, квитковий цех книжкової фабрики „Жовтень". Близько 100 страйккомітетів міста підтримали вимоги страйкарів. Працювали лише швидка допомога, Київгаз та інші. На заклик відгукнулися не тільки робітники Києва, але й області. Страйкували працівники меблевої фабрики Броварів та інші.

Представники страйккомів зазначили, що страйк відбувся попри шалений тиск адміністрацій, парткомів, офіційних профспілок. З метою розпорошення сил директори деяких підприємств наказали своїм профспілковим комітетам, щоб вони теж створили страйккоми. Над підприємствами які страйкували, були підняті національні синьо-жовті прапори. На мітинґах, що відбулися на підприємствах вслід за екологічними вимогами — без зволікань закрити Чорнобильську АЕС — долучилися й економічні та політичні, основною з яких було виведення за межі підприємств парткомів і комітетів комсомолу.

У резолюції мітинґу зазначено: негайно закрити Чорнобильську АЕС, деполітизувати виробництво, створити республіканський страйковий комітет. На мітингу було близько 10,000 осіб.

У СВІТІ

ТРИ СПЕЦІЯЛЬНО ЗАПРОШЕНІ верхолази-альпіністи, діставшися на дах будинку Центрального комітету болгарської соціялістичної (колишньої комуністичної) партії, зірвали з фасаду будинку зображення серпа і молота. Представники „непартійної" міської влади, які займали звільнені приміщення, розповіли, що ця процедура зайняла понад дві з половиною години. Учасники антикомуністичної демонстрації в другому за величиною місті Болгарії — Пловдіві, скинули з п'єдесталю пам'ятник Ленінові. Протягом тижня учасники демонстрації жили в наметах на центральній площі міста, на якій стояв цей пам'ятник, очікуючи офіційного дозволу на його знесення від міської влади. Діставши відмову, вони зробили це самовільно. Демонстранти несли антикомуністичні гасла і транспаранти з написами „Нам не потрібні диктатори!" і „Леніне, залиш нас у спокої!"

ЯК ПОВІДОМИЛА ГАЗЕТА „Більд ам Зонтаґ", Савдійська Арабія має намір наймати у свою армію вояків Східньої Німеччини, які стануть безробітними після об'єднання Німеччини. „Ми зацікавлені ними", — сказав амбасадор Савдійської Арабії в Бонні Мохаммед Гасан Яфей. Вважають, що після об'єднання Німеччини в нову армію ввійде не більше половини нинішнього складу армії Східньої Німеччини. Німецька газета пише, що всі східньонімецькі вояки, з якими розмовляли кореспонденти, сказали, що вони зацікавлені службою в савдійській армії.

У МОНРОВІЇ, СТОЛИЦІ Ліберії, тривають вуличні бої між урядовим військом і озброєними формуваннями заколотників, які намагаються повністю захопити столицю і резиденцію президента Джо Доу. В результаті останнього контрнаступу, в ході якого урядовому війську вдалося вибити заколотників, загинуло 18 осіб, мешканців Монровії, серед них жінки і діти. За вісім місяців громадянської війни в країні загинуло понад 5,000 осіб. Громадянська війна в Ліберії має характер міжусобиць племен, в яких беруть участь три сторони: урядове військо, озброєні формування Принса Джансона і селянська армія Чарлза Тейлора. Обі повстанські групи воюють проти військ президента Доу і між собою.

ЯК ПОВІДОМЛЯЄ ГАЗЕТА „Ізвєстія", цими днями в Москві було пограбовано одну з найбільших в СССР приватну колекцію західньоевропейського мистецтва, що належала відомому колекціонерові В. Маґіцові. Серед білого дня в його помешкання увірвалися троє з револьверами, побили і зв'язали господаря і винесли 30 картин видатних голляндських і німецьких художників XVII-XVIII століть. Серед вкраденого були також староруські ікони, рідкісні портретні мініятюри. Називаючи це пограбування приватної колекції одним з найбільших в історії СССР, а то і Росії, спеціялісти попередньо оцінюють вартість вкрадених предметів мистецтва на понад три мільйони долярів. Це вже не перший випадок пограбування приватних колекцій у Совєтському Союзі.

СИТУАЦІЯ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ КОМПЛІКУЄТЬСЯ

Вашінгтон. — Несподівано загрозлива ситуація в районах Перської затоки дещо змінила взаємовідносини ЗСА з їх двома союзниками, Ізраїлем та Йорданією.

Дещо заскочені відданою підтримкою короля Йорданії Іраку від початку цієї напруженої ситуації, тобто нападу Іраку на Кувайт, офіційні чинники Уряду ЗСА заявили, що коли Йорданія в обличчі торговельного ембарґо супроти Іраку, наложеного на них Організацією Об'єднаних Націй, дозволить кораблям Іраку вживати свою пристань Акабу на Червоному морі то морська фльота ЗСА мусітиме бльокувати і цей порт. Таке поступування ЗСА повинно б дати до зрозуміння королеві Йорданії Гуссейнові та його урядові що шляхи ЗСА та Йорданії починають розходитись. Намагаючись з одної сторони переконати Йорданію та її короля не підтримувати президента Іраку Саддама Гуссейна в його політичних амбіціях на Близькому Сході, ЗСА стараються також переконати Ізраїль заховуватися спокійно і не брати участи в жодних військових діях в околицях Перської затоки. Якщо Ізраїль виказуватиме надто велику військову активність, ЗСА матимуть труднощі у втриманні союзу арабських народів проти Іраку.

Покищо виглядає, що Ізраїль розуміє ці намагання ЗСА та намагається допомагати іншими способами. Одначе Ізраїль має свої клопоти, що тісно пов'язані з теперішньою ситуацією, бо невідомо які вимоги до ЗСА матимуть пізніше арабські союзники. Знавці та спостерігачі політичних подій на Близькому Сході твердять, що в цьому випадку побоювання Ізраїля є оправданими, бо вже кілька разів впродовж останніх днів справа окупації військами Ізраїля західнього побережжя ріки Йордан і смуги Гази виринали то тут, то там. Як відомо, Ірак вже раніше пропонував забрати свої війська з Кувайту, якщо Ізраїль забере свої війська з окупованих ним територій.

Висланий совєтський амбасадор повернувся в Каїр

Каїр. — У неділю, 12-го серпня, сюди прибув надзвичайний і повноважний амбасадор СССР Володимир Поляков, який повернувся в Єгипет за дев'ять років після того, як у 1981 році його вислав з країни тодішній президент Анвар Садат.

В. Поляков був в числі семи високопоставлених совєтських дипломатів, яких вислав з Єгипту А. Садат, зірвавши тим самим відносини між Єгиптом і Совєтським Союзом. Поляков та інші дипломати були обвинувачені у вмішуванні у внутрішні справи Єгипту і в розпалюванні мусулмансько-християнських конфліктів у країні.

„Я радий поверненню", - заявив Поляков. Останній раз він відвідав Каїр в червні 1988 року. В той час він очолював у совєтському міністерстві закордонних справ відділ країн Близького Сходу і Північної Африки.

Пресове агентство Ассошіейтед Пресс нагадує, що відносини між урядом Садата і Москвою стали погіршуватися після 1972 року, коли президент Єгипту вислав з країни 15,000 совєтських військових спеціялістів.

Дипломатичні відносини між Єгиптом і Совєтським Союзом відновлені у 1984 році за президента Госні Мубарака, який прийшов до влади після того, як був убитий Садат.

В АМЕРИЦІ

ЧОТИРИДЕННИЙ СТРАЙК працівників виробництва автомобільних частин фірми Дженерал Моторс у місцевості Флінт, Миш., починає мати вплив на продукцію цієї фірми в інших місцевостях, як також і на перебіг переговорів між представниками трьох найбільших автомобільних виробництв ЗСА і профспілкою Об'єднаних автомобільних працівників. Одначе знавці профспілкових справ уважають, що це є нічого іншого, як попередження для представників автомобільної індустрії добре обдумувати свої пропозиції в цих контрактних переговорах, бо в іншому випадку можуть натрапити на поважні втрати коли б профспілки вийшли на крайовий страйк.

НАЙБІЛЬШИЙ ҐАРАНТОР студентських позичок в країні має поважні фінансові клопоти, бо особи, які користали з фондів залягають із відданням позичок на суму 1.5 біл. дол тільки за останніх два роки. З цього приводу деякі законодавці в Капітолі уважають, що 2 біл. дол., котрі кожного року Департамент скарбу виділює на студентські позички не є відповідно адміністрований і тому має такі великі недотягнення. Вони також уважають, що закони і приписи, котрим підлягає ціла студентська позичкова програма, є надто неточними та в'ялими. Тому плозичальники мають різного рода викрути щоби не сплачувати позичених грошей.

ЦЕ ВДРУГЕ ЗА ОСТАННІХ вісім місяців тисячі вояків на військовій базі Форт Бреґґ в Північній Кароляйні на скору руку прощалися зі своїми рідними, бо на наказ президента Джорджа Буша до зброї в обороні можливого нападу Іраком на територію Савдійської Арабії були змушені покидати своїх рідних. Багато з цих молодих американських вояків застановлялися над тим, як це так, що саме непевність їхньої долі так тісно пов'язана з примхами далеких і незнаних їм диктаторів. Минулого грудня деякі з них переживали подібні хвилини, коли виїздили щоби привернути демократичну систему в Панамі. Цим разом занепокоєння від'їжджаючих і тих, що залишаються, помітно сильніші, бо тут прийдеться боротися з ворогом, який в опінії цілого світу є спроможним на всяку жорстокість, включно із вживанням смертельного газу.

ПЕРЕБУВАЮЧИ МИНУЛОГО тижня на відвідинах у Гаїті, віцепрезидент ЗСА Ден Квейл попередив провідників цієї країни, що ЗСА зовсім припинять свою економічну допомогу, якщо загальні вибори в цій країні, заплановані на листопад, не будуть переведені свобідно та справедливо „Якщо ви хочете мати країну, що не є демократичною та не поважає людських прав, то ви не будете отримувати грошей американських платників податку", — заявив віцепрезидент Д. Квейл ґаїтським кореспондентам. У своїх зустрічах з тимчасовим президентом країни Ертою Паскаль—Труалльот і військовими старшинами він не тільки повторив своє попередження, але зовсім ясно сказав їм які можуть бути наслідки, якщо військо в будь-який спосіб пробуватиме перешкодити вільним виборам. Це вперше за 30 років в Гаїті на офіційних відвідинах була особа такого стажу з Уряду ЗСА, як віцепрезидент Д. Квейл.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінгтоні: (202) 347-UNAW; (202) 347-8631 (факс.)

Subscription 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00. Change of address — $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda".

Postmaster: Send address changes to
Svoboda, 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Загроза для преси в Україні

Всю пресу в Україні стривожила заява Міністерства зв'язку УССР про намір підвищити платню за постачання газет і журналів передплатникам. Напередодні входу в життя закону про пресу в СССР, 1-го серпня заступник міністра зв'язку В. Борячок зустрівся з представниками видавництв й часописів і подав їм до відома рішення свого відомства. Міністерство вимагає, щоб кошти постачання складали 50.6 відсотка від номіналу. Від згоди на це поштове підприємство „Київський поштамп" узалежнює приймання передплати на наступний рік. „Літературна Україна" з 2-го серпня назвала такий ультиматум „Дамоклевим мечем" над пресою.

Додаткову тривогу журналістів й видавців викликає і те, що ціни паперу мають збільшитися на 80 відсотків, а то й перейти на „домовленість". Все це, на думку журналістів, приведе до значного підвищення цін газет і журналів, а тим самим знизить закупівлю періодичних видань.

Президія правління Спілки Журналістів України написала заяву у цій справі п. заг. „Замах на гласність". Звертаючись до „трудящих республіки", журналісти закликали їх виступити спільним фронтом проти „сваволі міністерств", „диктату командно-бюрократичної системи". Натомість у статті Василя Плюща, редактора „Літературної України" подано такі підсумки: „Останнім часом центральна преса випустила чимало критичних стріл на адресу союзного уряду, який самоусунувся від розв'язання наболілих питань, пов'язаних із засобами масової інформації. Складається враження, що таким чином, взявши курс на провал передплатної кампанії, він намагається покінчити з проблемою паперового дефіциту. Вельми оригінальний спосіб".

В. Плющ остерігає уряд УССР перед прийманням подібного шляху наладнування складних справ. Президія правління СЖУ, звертаючись до Верховної Ради УССР та її уряду, наголосила: „Не можна дозволити відомствам позбавляти народ так нелегко здобутого ним права на гласність".

Чи це відновлення цензури після її недавнього скасування?

Дописи з життя громад, установ, організацій, інституцій чи осіб, включно з посмертними згадками-некрологами, мають бути не довші за три сторінки машинопису, писані через два інтервали на друкарській машинці і лише на одному боці листка паперу. Якщо допис писаний рукою, слід також дотримуватися великих відступів поміж рядками і писати розбірливо (дехто розуміє цю вимогу як писання великими літерами, насправді літери мають бути малі, але великі проміжки поміж рядками, щоб було де поправити речення, якщо зайде потреба). Дописи слід надсилати до редакції до десяти днів після описаної події. Редакція застерігає за собою право скорочувати дописи і правити мову. Просимо дописувачів подавати повні імена і прізвища у своїх матеріялах, не скорочуючи їх. У випадку англійських назв чи прізвищ слід подати їх і по-англійському і по-українському. — *Редакція*

М. Брід

ДОНОЩИСТВО В СОВЄТСЬКІЙ ПРЕСІ

Жанр політичного доносу до викінченої досконалости доведений у совєтській пресі. Межі абсурдности, забріханости, нелюдської моральности (чи її браку) — неосяжні. Коли читається отакі „твори", огортає безсила лють, зніяковіння перед безоднею лицемірства чи теж вкінці збайдужіння, мовляв, скільки вже писали, хай пишуть далі, нікому шкоди й так це не завдасть. Народ навчився читати. Отакі почуття можуть огорнути людину, коли познайомлюється вона зі статтею п. з. „Якої України їм хочеться?", поміщеної в органі ЦК КПСС в газеті „Правда" з 4-го серпня ц.р., а передрукованої в „Радянській Україні" з 5-го серпня. Написав її „відомий" кореспондент цього щоденника в Україні В. Дрозд. Він вже неодноразово „прославлявся" саме доносами на український демократичний рух, його чільних представників, активно допомагав розгортати кампанію проти них, адже відомо яку силу має в СССР слово,написане в найбільш ідеологічному щоденнику, який вже понад 70 років визначає курс совєтської політики. Отож, від чергового писання цього журналіста годі було чекати чогось доброго. Його тема, однак, важлива — деклярація Верховної Ради УССР про суверенітет та її інтерпретацію демократичними силами. І, хоч стаття з'явилася на „Дискусійному Листку", то можна без великої помилки сказати, що вона віддзеркалює ставлення ЦК КПСС до акту з 16-го липня. Це тимбільше цікаво з уваги на зайняття посту заступника головного секретаря В. Івашком. Отже, придивімся йому.

Почав В. Дрозд сантиментально, від опису гарячого сприйняття самими депутатами результатів голосування. Цю атмосферу попсували, однак, депутати Народної Ради, які затривожилися, що комуністична більшість переверне все на свою користь, тобто віддасть Україну на поталу імперському Союзові. Що ж тоді почали вони робити? Почали думати про розпуск Ради й нові вибори. Передусім, натомість, вели — якже б інакше — депутати з Західньої України, а точніше з Львівщини. А вони,яка яка ж страшна річ, мріють про Україну, як „буржуазно-демократичну державу з прокапіталістичною орієнтацією" (тут напевно всім мороз по спині пройшов). Для цієї мети їм, звичайно, — наступний прояв мракобісся — „жоден союз непотрібний". Ані їм навіть комуністи непотрібні, бо, наприклад, такий Степан Хмара ясно виложив програму Народної Ради довести до „саморозпуску КП України". Таким чином Народна Рада хоче добитися двох цілей: „за всяку ціну усунути партію з політичної сцени" та показати народові винуватця всіх бід й недостатків. З одного боку йдеться про це, Україні сильно натискають на партію й оскаржують її в „антисовєтській діяльності" (тут В. Дроздові терпець ввірвався, в який спосіб називати партію антисовєтською, що справді залюбки робить Вячеслав Чорновіл?), а з другого, на партію (хочеться додати безневинну, очевидно) звалюється всю вину за порожні крамниці. Хто ж бо винуватий, як не нові ради, а не республіканські власті з Києва, які штучно підвищують труднощі в Західній Україні.

Проте, цього всього ще мало. Народній Раді забагнулося ще використати націоналізм, хоч його ще „маскується" у Верховній Раді. Однак, Левко Лук'яненко ствердив, що тепер відбувається процес відродження українського народу, якого 40 міл. Тим самим В. Дрозд певно хотів запитатися, що з рештою 12 міл. мешканців УССР. Але де ж тут неправда, хочеться запитати? Скільки бо українців в УССР?

До націоналізму доточується ще й сепаратизм, такі бо ради Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей зібралися на нараду. Точно невідомо про що говорили, але напевно про „сепаратизм" та „Ґаліцію", „прєдпрінімаются попиткі возродіть регіональноє формірованіє". Вони навіть дійшли до того, що познімали статуї Леніна із заль засідань поодиноких рад — алярмує В. Дрозд.

Попало, звичайно, також письменникам, які колись належали до партії, возхваляли комунізм, а тепер „вони стали праведниками, яких світ не бачив".

Найбільшим грішником виявився В. Чорновіл, який в інтерв'ю газеті „За вільну Україну" заявив, що Народна Рада якнайшвидшими темпами стремітиме до розпуску теперішньої Верховної Ради, використовуючи для цього страйки, акції громадського непослуху. Це повинно довести до нових виборів уже осінню ц. р.

В. Дрозд прокоментував: „Пора чесно глянути фактам в обличчя: нові політичні сили підготовляють в республіці парляментський переворот. Треба пам'ятати про це, і всюди, де з'являться емісари Народної Ради, співставляти їхні промови з суспільно корисними справами. Треба пам'ятати і про це, що коли б переворот здійснився, то не важко уявити подальші події: першими жертвами стануть інакодумці".

Все, здається, ясно. Написано донос, у його „найкращих" сталінських зразках. Беручи до уваги всю ситуацію в СССР та УССР, зроджується питання: чи матиме він якісь погані наслідки, чи принесе шкоду? Радше ні, хоч він точно з'ясовує, яке ставлення до української суверенности керівництва КПСС, в тому числі її нового лідера В. Івашка.

А існувала опінія про його „ліберальність".

Методій Борецький

Дещо з історії ФК „Карпати"

Футбольна дружина „Карпати" створена у Львові в 1963 році з колишніх змагунів армійського клюбу, студентів і спортовців виробничих команд. В той час вона виступала в другій лізі.

В 1969 році „Карпати" здобули чашу СССР, перемігши у фіналі в Москві армійців з Ростова-на-Дону у відношенні 2:1. Ось що писав про цю подію Володимир Польцун, кореспондент „Вільної України": „Наша футбольна дружина робить почесне коло по біговій доріжці стадіону. Чаша — у руках у капітана львів'янина Ігоря Кульчицького, якого авторитетне жюрі визнало найкращим грачем матчу. Що ж, заслужено. Але нам здається, що всі наші земляки, в силу свого таланту, грали однаково самовіддано, як лицарі без сумніву і страху". Львівська команда „Карпати" — єдина дружина копаного м'яча, яка, перебуваючи у другому ешелоні, виборола „імперську" чашу СССР.

В 1970 році „Карпати" виборoли право виступати у вищій лізі. Дружиною в ті роки керували Карло Міклош і Ернест Юст. У вищій лізі львів'яни виступали до 1977 року. На два роки вибули, але 1979 рік закінчився їх поверненням до вищої ліги. Чотири змагуни „Карпат" — Андрій Баль, Степан Юрчишин, Юрій Суслопаров і Ярослав Думанський — виступали в збірних СССР, здобуваючи чемпіонат Европи серед молоді.

Успіхи змагунів „Карпат", які побуджували національне відродження, не подобалися пануючій бюрократії часу застою. Вона рішила „об'єднати" дружину „Карпати" з футбольною дружиною другої ліги — спортовим клюбом армії. Це „об'єднання" в практиці означало ліквідацію „Карпат".

За словами Івана Сало в його статті „Футбол — поза грою" з 28-го липня 1987 року: „За щільно зачиненими дверима в центрі міста (Львова — М. Б-й) одним помахом руки здійснилася футбольна 'інквізиція' — перестала існувати дорога серцю тисяч людей футбольна команда 'Карпати' ".

День 5-го січня 1989 року є датою відродження „Карпат". В тому дні був підписаний документ про друге народження львівської дружини копаного м'яча „Карпати". Ось що з того приводу каже телеграма до проводу відновлених „Карпат" від українських футболістів „Дніпро": „Тішимось, що футбольному Львову повернули знову 'Карпати'. Душевно вболіваємо за Вас і, чим можемо, допоможемо". Телеграму підписали Кучеревський, Тищенко, Багмут, Чередник, Вишневський, Лютий і Шох.

* * *

В роках 1963 — 1982 змагуни львівських „Карпат" розіграли 165 міжнародних змагань. З них 98 виграли, 35 ремісували і 32 програли.

Слід звернути увагу, що в роках 1971 — 1977 і 1980 футбольним іграм ФК „Карпати" приглядалося 5,704,700 глядачів.

У першому відновленому сезоні „Карпати" здобули третє місце на всіх 22 дружини.

У висліді своїх осягів футболісти ФК „Карпати" були в різних збірних СССР.

Збірні СССР: І. Кульчицький (1971 р., 2 матчі), Л. Броварський (1971 р., 1 матч), Е. Козинкевич (1972 р., 6 матчів, 1 гол), С. Юрчишин (1979 р., 4 матчі, 1 гол) і О. Родін (1979 — 1980 рр., 4 матчі).

Олімпійські збірні СССР: Б. Грещак (1971), Р. Почняк (1972), С. Юрчишин (1979) і О. Родін (1979).

Молодіжна збірна СССР: Р. Поточняк, С. Юрчишин, Ю. Суслопаров, А. Баль, Я. Думанський і О. Родін.

Збірна юньйорів СССР: А. Баль (1977) — чемпіон світу, Г. Батич (1977) — чемпіон світу, і Я. Думанський (1979) — срібний медаліст чемпіонату.

Юнацька збірна СССР: А. Баль, Я. Думанський, В. Дикий, І. Паламар і А. Саулевич.

* * *

На Загальних зборах ФК „Карпати", що відбулися в лютому 1990 року, делегати прийняли відозву, у якій повністю підтримали рішення грузинської федерації футболу, згідно з якою всі дружини Грузії будуть проводити свій національний чемпіонат. Делегати згаданих зборів вирішили також звернутися до всіх українських футбольних дружин з метою підтримати ідею створення футбольної Спілки України, яка могла б вже з нового сезону проводити національну першість України. Згідно зі словами Карла Мікльоша, теперішнього голови ФК „Карпати", футбол в Україні, а особливо у Львові, це не тільки спорт, це складова частина українського національного відродження. Тому футбольний стадіон „Дружба" у Львові перейменували на стадіон „Україна".

Олекса Білянюк

Я. ІСАЄВИЧ ПРО ГАРВАРДСЬКИЙ ПРОЄКТ

В Українському Освітньо-Культурному Центрі у Філядельфії відбувається багато видатних імпрез, та зустріч минулої весни з д-ром Ярославом Ісаєвичем особливо чітко зарисувалася в моїй пам'яті. Д-р Ісаєвич, директор львівського Інституту Суспільних Наук і заступник голови відновленого у Львові Наукового Товариства ім. Шевченка (НТШ), є одним з чільних знавців історії української культури. Д-р Ісаєвич приїхав до Філядельфії з Українського Наукового Інституту Гарвардського Університету (УНІГУ), де він перебуває у науковому відрядженні. У Гарварді він працює над підготовою видань давньої української літературної спадщини у серії „Гарвардська Бібліотека Давнього Українського Письменства". Д-ра Ісаєвича супроводжав д-р Роман Процик, молодий хемік-науковець, що присвячує ввесь свій вільний час дальшому розвиткові УНІГУ.

Зустріч відкрила д-р Стефанія Бережницька, голова Філядельфійського комітету Гарвардського Проєкту. Д-р Мирослав Лабунька, професор історії в ЛяСальському університеті, представив гостей з Гарварду численній публіці.

Д-р Ісаєвич почав свою доповідь вникливим розгляненням співчинників національного відродження України. Головною передумовою такого відродження він вважає віру народу у своє майбутнє. Оцю віру цілеспрямовано підривали спершу царизм, а опісля сталінізм та брежнєвізм. Щоб вірити у своє майбутнє, народ мусить бути свідомий свого минулого. Тому наше минуле нам відбирали і суворо карали тих, що відважувались його відстоювати. У висліді велике число українців жалюгідно мало знає про своє минуле і вважає свою рідну мову „безперспективною". Лише завдяки перебудові й демократизації (хоча і обмеженій), після довгих-довгих років відчаю і безнадії, дослідження надбань української культури мають можливість піднестися в Україні з провінційного на світовий рівень. Але, — як підкреслив д-р Ісаєвич, — кожна повноцінна наукова праця мусить бути основана на першоджерелах. Такі джерельні українознавчі твори під сучасну пору в більшості є недоступні ширшому колу дослідників, а коли й доступні, то в російських виданнях, де супровідні коментарі часто представляють їх у викривленому дзеркалі. Це головно стосується до ранніх українських текстів і літописів, які безцеремонно привласнювала собі імперська Москва.

Д-р Ісаєвич висловив своє глибоке признання науковцям УНІГУ за те, що вони за ініціятивою професора Омеляна Пріцака взялися за монументальне завдання видати наші ранні тексти і літописи, та видати їх у трьох видах: (1) факсимільним фотодруком оригіналів, (2) сучасною українською мовою, і (3) в англійському перекладі. Це відкриє двері до джерельних досліджень нашого минулого не лише українським вченим, але і славістам-медієвістам у всьому світі. Тому що за виданням цих творів стоїть світовий авторитет Гарварду, до співпраці над їхнім виданням радо приступила низка видатних славістів неукраїнців, таких як М. Геппель, П. Голлінгворт, Е. Кінан, Г. Лант, Р. Піккіо, Г. Роте, І. Тахіаос, Дж. Фетзерстовн та інші, не менш заслужені — годі їх усіх перелічити.

Шість томів Гарвардської серії ранніх українських творів уже появилося і їх можна було подивляти на виставці, що супроводжала зустріч. Д-р Ісаєвич заохочував слухачів набувати ці томи для своїх особистих бібліотек. Він вважає, що видання гарвардської україністики стануть цінним доповненням особистих бібліотек не лише спеціялістів, але усіх любителів української культури. Беручи під увагу, що тираж кожного тому обмежений до 1,500 примірників, можна бути певним, що вже в незадовгому часі ці видання наберуть значної бібліографічної вартости.

Гарвардський почин уже приносить рясні плоди. Він вивів україністику на найвищий світовий рівень. На Україні застійні сили обмежують приділ паперу на друкування всього, що причиняється до піднесення національної свідомости й почуття повноцінности українського народу. Тому треба радіти, що приклад досягнень гарвардської україністики захопив багатьох молодих, талановитих науковців України, які включилися в лави дослідників, які всупереч усім труднощам і перепонам присвячують свої зусилля, щоб відкрити перед українським народом його багатовікову літературну і культурну самобутність. Це єдиний певний шлях, яким можна визбутися зросійщених земляків їхнього почуття меншвартости і надхнути усіх мешканців України вірою у багатонадійність її незалежности у недалекому будучому.

Промовляючи д-р Роман Процик зосередився над великим відгомоном, що його наш гарвардський проєкт знайшов у чужинецькому науковому світі. Цитуючи з рецензій, д-р Процик вказав на велике признання, яке український гарвардський проєкт знаходить серед західніх та східньоевропейських славістів. Як пише П.А. Ролланд з університету Альберти: „Гарвардська бібліотека вчасної української літератури це завдання Геркулеса; коли воно завершиться, воно становитиме велетенський вклад у слов'янознав-

(Закінчення на стор. 3)

ВИСТУПАЮЧИ В НЕДІЛЮ, 12-го серпня, перед високими чинниками іранської армії, президент Ірану Гашемі Рафсанджані порівняв Близький Схід з пороховою бочкою і закликав військовослужбовців країни бути в стані бойової готовности. „Ми повинні постійно думати про нашу безпеку, нашу революцію і про наші інтереси", — сказав Рафсанджані. Він прямо назвав Ірак аґресором і сказав, що після окупації іракською армією Кувайту слід було очікувати появи інших чужинецьких військ в реґіоні. За словами Рафсанджані, Ірак не думав би про аґресію, якщо б протягом восьмирічної війни з Іраном він не відчував би підтримки Заходу. „Вони, — сказав іранський президент про Захід в цілому і про ЗСА зокрема, — відчували страх перед ісламською революцією, а тому стали на бік Іраку".

Володимир Барагура

ПРО МОВНИХ „ЖУЧКІВ" ГАННИ ЧЕРІНЬ

II

Наша національна свідомість і патріотизм визріли повністю щойно під час українсько-польської війни, а всенаціональний, соборницький мовний процес почався тільки після повороту вояків УГА з центрально-східніх земель України та з напливом петлюрівської еміграції, здебільша інтелігентського прошарку, які рятувалися перед російськими большевиками та перед власними комуністами.

Тоді виступив на мовному полі чемпіон соборної літературної мови проф. д-р Іван Огієнко, який склав таблиці українського правопису й кинув та реалізував гасло „Для одного народу одна літературна мова, одна вимова та один правопис!" Українізація України в 1930-их роках була другим чинником, що причинився коротко до розвою соборної української мови. Винищення цвіту українського народу завдало нищівного удару процесові формування спільної мови, а спалах Другої світової війни припинив одержимість і поклав край надлюдським зусиллям проф. Огієнка.

Така була дійсність і такі її наслідки на мовному полі.

Тепер перейду до оспорюваних Г. Черінь конкретних мовних „жучків". Напочатку хочу ствердити, що хоч деякі слова, які я вжив, позначені ярликами „архаїчне", „рідке", „діялектичне", „провінціялізм", то ні один словник не застерігається, щоб їх усунути з літературного мововжитку. Навпаки до кожного з них словники дають цитати з творів раніших і сучасних письменників, які мали відвагу вжити їх у своїх творах.

Почну з вислову „я попращався". У VII томі тлумачного „Словника Української Мови 1970", стр. 237 подано: „попращатися те саме що 'попрощати' ", тільки діялектичне, рідко вживане. Подано авторів, які його вживали — І. Франко, У. Кравченко, Л.С. Первомайський. Пояснення: „прощатися значить,розлучаючись, обмінятися узвичаєними словами вітання. Потиснути руку одне одному". Подано авторів: М. Коцюбинський, П. Мирний, Ю. Яновський.

Я мусів вжити слово „попрощати", а не „попрощатися", бо моє прощання не було з іншою особою, з якою я міг би обмінятися словами привіту чи потиском руки. Я прощався з містом Вільнюсом і з його університетом, отже з неживими об'єктами.

Слово „полоса" з наголосом на „а". „Українсько-англійський словник" Андрусишина і Кретта, Торонто 1957 на стор. 771-ій подає: „zone, region, strip".

Українсько-російський словник, в-во Академії Наук РСР, Київ 1961, т. IV, стор. 99 подає: „полоса". „По всьому хребті блищать срібні снігові полоси, неначе хто порозкидав по горах довгі шматки полотна" (Нечуй-Левицький). Інший приклад: „В цеху жерсті встановлено і освоєно ізотомні вимірювачі товщини полоси". („Наука й Життя" 1956). Інший приклад: „Розростаються ліси захисної полоси (Вороньки). Типовими для правобережного лісостепу треба вважати будівлі середньої полоси від Львова почерез Вінницю до Києва" („Деревне зодчество України").

Тепер це слово звужено до слова „смуга задрукованого паперу, набрана або задрукована сторінка книги, журналу, газети". Але зберігся прикметниковий варіянт „полосисті (смугасті) стани" „Словник Української Мови", том VII, стор. 96).

„Правдивий" у значенні „справжній". „Словник Української Мови" том. VII, стор. 499, пояснення 3-тє: „правдивий, те саме що справжній". Подано авторів: І. Коляревський, М. Коцюбинський, М. П. Стельмах 1963.

„Обов'язувати" — „зобов'язувати". СУМ т. V, стор. 548: „обов'язувати, те саме що зобов'язувати", тільки рідше вживане. Подано Л. Українку.

„Опустити" СУМ т. V, стор. 734 подає — „залишити, покидати. Цитує авторів — О. Кобилянська, С.М. Ковалів, „Світ учить розуму", Дитвидав 1960: „З легким серцем опускав він шкільні мури"...

„Взад" — „назад", СУМ, подає авторів: І. Франко, М. Коцюбинський: „Блукаємо поміж дерева широким шляхом взад і вперед". СУМ т. І., стор. 345. Голоскевич (стор. 43) подає без коментаря обидва варіянти: „взад" і „назад". Огієнко „Словник слів в літературній мові невживаних" 1934 і 1973, стор. 57 подає „назад" і „взад" з позначкою „рідше". „Правописний Словник Української Мови" Панейка Рудницького, стор. 64 подає що оба варіянти однозначні „взад" і „назад". Діло в тому, що слова „взад" і „назад" так, як споріднені з ними „ззаду" і „спереду", „позаду" і „попереду" мають багато нюансів і треба мати тонке мовне відчуття, коли й котре з них вжити. Слово „взад" я вжив тому, що воно вказує напрям, у якому Антонич спрямував свою голову, читаючи свої поезії (в сторону спини).

„Наступати" на кого на що, атакувати. В поєдинку мусять брати участь два „противники", або „супротивники". Це однозначні слова, при чому „Польсько-український Словник" Академії Наук, Київ 1960, т. II, частина 1-ша подає навпаки: „противник" рідше супротивник". Ясно, що жаден із них не може сам себе атакувати.

Щодо слова „відмовити", словник Голоскевича подає: „відмовити кому, чого, або в чому, а не що".

З цього огляду видно, що всі оспорювані слова є в ужитку в сьогоднішній українській літературній мові і ні одне з них не є проскрибоване, який варіянт вибере.

Коли взяти до уваги, обставини, що мовознавці-спеціялісти та впорядники словників інколи непевні, а то й взагалі не знають котре слово літературне, а котре діялектичне, котре вживається рідше, котре частіше (приклади: „правдивий-справжній", „взад-назад", „противник-супротивник") то що тоді має робити автор? Єдиний вихід із клопітливої ситуації послужитися тим словом, яке він особисто вважає доцільним.

На порушені Ганною Черінь у її рецензії і мною в цій статті мовні проблеми багато писали — Юрій Шевельов „Нарис сучасної літературної мови" 1951, Василь Чапленко „Мовна політика більшовиків в Україні в 1950-60 рр.", Борис Антоненко-Давидович „Як ми говоримо" 1979, а останньо була надрукована знаменита стаття Демонодора Баюрського (псевдо) „Пролеґомена (вступні пояснення) до характеристики хахлацької мови" („Сучасність" 1984, стор. 158-163).

Ще одно позамовне вияснення: щодо Катрусі Матейко я тільки ствердив факт, що вона читала на сходинах Гуртка Студентів Українiстів у Львові свій вірш „До нас, хто серцем кучерявий!"... Чи це її оригінальний вислів, чи взятий від Павла Тичини — не можу сказати, бо не знаю генези Катрусиного вірша. Треба б мати його цілого, зробити текстологічні досліди, коли вона його написала, чи перед, чи одночасно, чи після П. Тичини й його циклу в „Космічному оркестрі", чи вона знала цей вислів тощо. У Львові було тоді багато наукової й мистецької літератури книжкової, журнальної, газетної, бібліографічної, зокрема в бібліотеці НТШ. Але чи був і цикл П. Тичини й чи Катруся була з ним знайома, сказати не можу. Не хочу посуджувати її в пляґіяті. Цей вислів могли вжити одночасно й незалежно від себе і Катруся Матейко, яка була під впливом Антонича, й Павло Тичина.

В прикінцевому висновку хочу ствердити, що коли такі велетні української літератури, як І. Франко, Леся Українка, М. Коцюбинський, Г. Хоткевич не вагалися вживати слів з позначкою „рідко", „застаріле", „діялектичне", то чому я, скромний робітник пера, мав би вагатися їх вживати. Вони мені дорогі, бо — рідні, від них віє український дух, їх ворог хотів загнати в забуття. Поруч новотворів, які не внесені інколи в фонди української літературної мови, бо їх творять письменники в ході писання своїх творів, ці призабуті, рідко вживані слова збагачують нашу літературну мову, є зв'язком поміж її минулим і сучасним, роблять її різноманітнішою, більш

(Закінчення на стор. 3)

„Ми з тобою, український народе!"

Під таким гаслом 24-го липня ц.р. в Торонто, перед онтарійським парляментом відбулася маніфестація. Хоч вона мала початися о сьомій годині, вже по шостій збиралися українці Торонто, щоб підтримати Україну за її проголошення суверенітету. Приїхали навіть автобуси з Ошави. Багато синьо-жовтих прапорів, великих і малих, повівали перед канадським парляментом, в товаристві чехо-словацького, мадярдського, литовського, польського, американського та канадських.

О 7-ій год. почався Молебень при співучасті о. митрата П. Бублика в заступстві православного Владики та о. д-ра М. Стасіва, в заступстві українського католицького Владики, який перебуває в Україні, та багатьох інших священиків. Співав хор під диригентурою Нестора Олійника. Після Молебня коротке слово сказав о. Бублик, а тоді офіційно відкрив віче інж. Ярослав Соколик, голова Конґресу Українців Канади в Торонто, бо КУК — Торонто влаштував цю імпрезу підтримки змагань в Батьківщині.

Я. Соколик передав ведення молодому адвокатові Вікторові Ліщині, членові ОДУМ. Віктор викликав промовців, поміж ними були представники чехо-словаків, білорусів, мадярів, литовців, поляків. Були представники федерального та провінційного урядів. Від міста Торонто промовляв старший радний Василь Бойчук, від СВКУ — Юрій Шимко. Від України склала привіт поетеса і довголітній в'язень совєтських тюрем Ірина Сеник та депутат з Івано-Франківська Люба Боброва. Головним доповідачем був Богдан Котик, посадник міста Львова. У своїй палкій промові він підкреслив, що суверенітет — це наче міст, яким треба перейти до другого берега, де повна незалежність України... Також переказав радісну підію з України, що у св. Софії в Києві посвятили наш прапор православний і католицький священики і занесли його святково до міської ратуші. „Тепер Львів називають центром відродження, культури, Руху України. Ми з радістю цей почесний титул передаємо тепер Києву, справжній столиці України", — сказав Б. Котик. Понад 5,000 слухачів переривали його промову щедрими оплесками. Б. Котик не тільки знаменитий промовець, його думка послідовна, його слова мають глибокий зміст.

Поміж промовами оркестра грала марші СУМ з диригентом Остапом Брезденом, яка своєю бадьорістю додала настрою маніфестації.

Славнем „Ще не вмерла Україна" закінчено цю радісну зустріч коло парляменту Онтаріо і вдоволених 5,000 осіб зі сувенірними жовтими стяжечками та синім написом „Ми з тобою, український народе!" розходилися додому.

Нехай Бог допоможе нашим сестрам та братам якнайскорше дійти до щасливої кінцевої мети — незалежної України!

Оксана Соколик

ІНВЕСТУЙТЕ В УКРАЇНУ, ЗБІЛЬШІТЬ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ — УНС!

Пам'ятник М. Шашкевичеві у Львові

Великого діла довершила в останні роки Львівська обласна організація Українського Товариства Охорони Пам'яток Історії та Культури. Ця організація за зібрані громадянами для цієї мети фонди незабаром відкриє пам'ятник Маркіянові Шашкевичеві у Львові, а також музей „Русалки Дністрової". Музей і пам'ятник творять пропам'ятну структуру минулого і сучасного, яку становить дзвіниця Святодухівської церкви на вул. Коперніка у Львові і новоспоруджений пам'ятник Маркіянові Шашкевичеві скульпторів Дмитра Крвавича і Миколи Посікіри та архітекторів Віталія Дубини й Михайла Федика. Все це на площі т. зв. Семінаристської церкви Богословської Академії у Львові.

Церква Св. Духа була знищена німецькою бомбою в перших днях Другої світової війни. Залишилася тільки дзвіниця, архітектурна пам'ятка XVIII століття. В останні роки її реставровано, а недавно заложено позолочений хрест, який в наслідок довгих років зазнав корозії. В дзвіниці, яка сама собою нагадує Господній храм, зводяться на стінах двох поверхів експозиції, присвячені Руській трійці. Музей „Русалки Дністрової" (це офіційна назва) разом з площею біля цього музею та з пам'ятником Великому Маркіянові, становлять нерозлучну цілість в цьому національному меморіялі. Відкритий простір площі в середині міста разом з цими двома монументальними спорудами заздалегідь привертають увагу глядача, а зокрема іноземного туриста, і говорять про культуру народу, який здвигнув такі величні пам'ятки для синів свого національного відродження.

Пам'ятник Маркіянові Шашкевичеві у Львові.

На тому, однак, пляни вшанування Маркіяна у Львові не закінчуються, пояснює поет Роман Лубківський, один із гарячих інспіраторів цього історично-культурного діла, який супроводжував нас слідами о. Маркіяна. Біля пропам'ятної дзвіниці видніють в землі законсервовані фундаменти церкви. Розпитую, для чого це так? На цих фундаментах, — відповідає Р. Лубківський, — плянується збудувати, а точніше реставрувати в первісному виді церкву Св. Духа. Чей же в тій же церкві засідала Руська рада в 1848 році. Тут плянувалося галицьке відродження після довголітнього шляхетсько-польського поневолення, звідси йшли маніфести, що Галичина є складовою частиною великого українського народу. Тут вперше вшановано Маркіяна Шашкевича відчитанням вірша Миколи Устияновича 'Згадка за Маркіяна Шашкевича во вічную Єго память' ".

Переходимо вулицею Коперніка до будівлі, в якій приміщується Бібліотека Академії Наук УРСР ім. В. Стефаника. Перед будинком — пам'ятник письменникові В. Стефаникові, але й тут „Руська трійця" має місце. На лівому крилі будинку видніє плоский ґіпсовий відлив, зображуючи трьох спудеїв — Шашкевича, Головацького й Вагілевича, які будучи студентами, в цій бібліотеці поглиблювали свої знання. В комплексі цієї монументальної культурної споруди є ще й невеличка вуличка з іменем Маркіяна, яка має нагадувати, що в приміщеннях цієї вулиці жив, будучи студентом, М. Шашкевич.

На пам'ятнику-комплексі шана Маркіянові Шашкевичеві та його друзям у Львові і не кінчається. Не менш імпозантний комплекс розроблений в Підлиссі, оподалік Білої Гори. Тут теж труди обласної організації Українського Товариства пам'яток історії й культури. Його труди біля художньо меморіяльного комплексу у селі Івана Франка; завдяки його працям постав музей Леся Мартовича в Монастирку та низка пропам'ятних споруд, знаків, написів.

Знаємо, як важко доводилося працювати над збереженням української культури в часах застою, промовчування й творення білих плям історії. Тому велика дяка належиться промоторам творчої дії. Отже, вирішуємо поклонитися проводові Товариства охорони пам'яток історії культури, яке приміщується в сусідстві новозбудованого пам'ятника Маркіянові. На жаль, Ігор Кудин, душа цього культурного діла, хворий і перебував у лічниці. В товаристві членів організації відвідуємо його там же. Застаємо на лавочці в городі лікарні при начеркуванні якихось плянів і перебудов. Від імени Інституту-Заповідника Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі складаю подяку за опіку шашкевичівськими об'єктами та за весь великий дорібок у збереженні української культури. Хворий ентузіяст з інфарктом серця розповідає, що завдяки наполегливій праці широкого активу Товариства в співпраці з державними органами охорони пам'яток значно розширилися тепер списки пам'яток культури области: в археології вони збільшилися від 32 до 700, в архітектурі від 216 до 2063 пам'яток. Окрім цього спеціялісти працюють над рекомендаціями про взяття на державний облік ще понад 1500 пам'яток архітектури.

На кошти Товариства реставровано понад 100 пам'яток архітектури, серед них 40 дерев'яних церков — шедеврів народного будівництва. Встановлено і замінено майже 100 пам'ятників і пам'ятних знаків, які увічнюють сторінки історії нашого краю. Встановлено низку художньо-меморіяльних таблиць.

На здійснення тих всіх заходів із зібраних членами товариства коштів обласна організація виділила 4 мільйони карбованців, тим часом фонд спорудження пам'ятника Тарасові Шевченкові вже перевищив суму 500 тисяч карбованців. Відчувається велика потреба збільшення фондів. Благородна справа збереження і примноження історико-культурної спадщини народу сьогодні, у час перебудови і гласности, повинна набрати ще ширшого розмаху. Для жертводавців зі закордону створено окреме конто — ч. 67082080 у Львівському обласному відділені Зовнішньоекономічного банку СССР.

При переказі фондів, інформує І. Кудин, необхідно зазначити, на який саме пам'ятник вкладник вносить гроші. Фонди використовується виключно на мету, вказану вкладником. Всю кореспонденцію спрямовувати: УССР, місто Львів 290000, вул. Коперніка, 40а, Обласна Організація Українського Товариства Збереження Пам'яток Історії і Культури.

Наш співрозмовник просив ще переказати нашій діяспорі, що пляновики Українського Товариства Охорони пам'яток Історії й Культури вірять в її патріотизм й очікують також пропозицій, які допомогли б розвиткові української культури. Це теж стосується до побудови пам'ятника Тарасові Шевченкові у Львові.

М. Г. Мар

Ще одного...

(Закінчення зі стор. 1)

жив 32 роки.

У своєму виступі Калуґін назвав КҐБ слухняною зброєю Комуністичної партії. Згідно з його висловом, цим відомством керують безчесні, нетямущі люди, які не припиняють слідкування і каральної діяльности проти політичних інакодумців. Найбільш сенсаційним у його виступі було оголошення таємної інструкції, яка зобов'язує знищувати кожну інформацію, яка компромітує членів вищої партійної ієрархії.

Калуґіна позбавили високого військового звання КҐБ порушив проти нього судову справу, звинувативши у розголошенні державних таємниць. Тим часом прихильники Калуґіна, цінуючи його відвертість, висунули його кандидатуру на депутата СССР від Краснодару, на місце, звільнене Іваном Полозковим, який переїхав до Москви. Отримавши мандат народного депутата, О. Калуґін стане недоторкальною особою для суду. Позбавлення його військового звання, нагород і пенсії Калуґін вважає незаконним і також 30-го липня подав до московського міського суду позови на президента Горбачова, голову РМ СССР Ніколая Рижкова та голову КҐБ СССР Володимира Крючкова.

Вийшовши з КПСС Олег Калуґін повністю прийняв демократичну плятформу більшости радикалів. Під час виборчої кампанії в Краснодарі у своїх виступах Калуґін приголомшує авдиторію, перераховуючи привілеї партапаратників і КҐБ, різко критикує голову КҐБ В. Крючкова. Вибори в Краснодарі відбудуться 19-го серпня і якщо Калуґіна оберуть і він стане членом парляменту СССР, це буде великою поразкою для нинішнього керівництва КҐБ.

У Львові...

(Закінчення зі стор. 1)

думки про те, що єдиною ґарантією забезпечення цих вимог міг би стати закон про українські збройні сили, прийняття котрого треба домагатися негайно. Для досягнення своїх вимог Комітет Матерів буде застосовувати акти громадської непокори, консолідуватися зі страйкомами, організаціями та партіями в межах республіки та області.

На зборах прийнято резолюцію на захист Анатолія Михайленка, котрий став закладником жахливого становища у Совєтській армії.

СПЕЦІЯЛЬНА ФЕДЕРАЛЬНА комісія віднайшла минулої середи, 8-го серпня, причину проблем космічного телескопу Габбл, якою виявилося міліметрове відхилення одного із дзеркал. Це невеличке відхилення виявилося великою проблемою для оптичної системи вартістю півтора більйона долярів. Вчені НАСА, які керувли виробництвом космічного телескопу з полегшенням зітхнули, тепер вони можуть працювати над усуненням проблеми, яка заіснувала. Вони зізнають, що міліметрове відхилення в цьому випадку — велика помилка, яку можна було усунути ще на Землі.

У П'ЯТНИЦЮ, 10-ГО СЕРПНЯ, закінчилася у Вашінґтоні десятитижнева розправа над посадником міста Маріоном Беррі досить сильною поразкою для державного прокуратора, бо лава присяжних звільнила його з усіх оскаржень, крім одного. З уваги на це М. Беррі заявив, що він й надальше думає залишитися активним у політичному житті його громади та Вашінґтону, а це в свою чергу витворило ряд непідтверджених чуток, що він знову задумує кандидувати вже четвертий раз на чотирирічну каденцію на пост посадника, не зважаючи на те, що попередньо він заявив, що кандидувати не буде.

З глибоким сумом повідомляємо, що 21-го липня 1990 року помер наш Найдорожчий Муж, Батько і Дідо

сл.п. д-р мед. РОМАН ВОЛОДИМИР КРУПКА

уроджений у Львові 14-го грудня 1903 р.
член основник Українського Лікарського Т-ва в Чикаґо, Ілл., пластун сеніор, член Українського Народного Союзу та „Провидіння".

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ відбулися 1-го серпня 1990 року з катедри св. о. Миколая в Чикаґо, Ілл.

Залишив у горю:

дружину — СОФІЮ
дочок — МАРТУ ЗВЕНИСЛАВУ БІЛИНСЬКУ
мґр ХАРИТЮ АННУ САЛАНЦІК
зятя — інж. ОЛЕГА БІЛИНСЬКОГО
внуків —
д-ра РОМАНА ОЛЕГА БІЛИНСЬКОГО
ЛІДІЮ АННУ БІЛИНСЬКУ
ПАВЛА БОГДАНА БІЛИНСЬКОГО
СОФІЮ КАТЕРИНУ САЛАНЦІК
Ближчу і дальшу Родину в Америці, Канаді і в Україні.

Ділимося сумною вісткою з Рідними, Друзями та Знайомими, що в неділю 12-го серпня 1990 р. з Волі Всевишнього відійшов у Вічність наш Найдорожчий і Незабутній Муж і Брат

бл. п.

д-р мед. РОМАН ДЗЯДІВ

колишній професор, радіолоґії State University of New York, член Українського Лікарського Товариства Північної Америки та ін.

ПАНАХИДА буде відправлена в середу 15-го серпня 1990 року год. 7-ма веч. в похоронному заведенні Петра Яреми при 129 E. 7th St. в Ню Йорку.

ПОХОРОН в четвер 16-го серпня год. 9.30 ранку до церкви св. Юра в Ню Йорку, а опісля на український православний цвинтар св. Андрія Первозванного в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

У глибокому смутку:

дружина — ОЛЬГА
брати — МИКОЛА, ОЛЕКСІЙ, ЙОСИФ з Родинами
шваґер — ЕДВАРД ЖАРСЬКИЙ з дружиною ДАРІЄЮ і Родиною
шваґрова — МАРІЯ ЖАРСЬКА з Родиною
та ближча і дальша Родина в Америці й Україні.

Я. Ісаєвич...

(Закінчення зі стор. 2)

ство взагалі та у східньоевропейську медієвістику зокрема... Публікуючи ці твори, Український Науковий Інститут Гарвардського Університету не лише постачає матеріяли для наукових досліджень цілої низки, але і зберігає у доступній формі культурні перетворення часів, що були свідком вилонення новітньої української культури". Щождо голосів із Східньої Европи, д-р Процик ствердив, що вони не лиш сповнені подиву для українського гарвардського проєкту, але подекуди навіть відкрито висловлених заздрощів.

Д-р Процик розказав також про технічні проблеми, що їх доводиться переборювати у праці над часто нечіткими оригіналами та примітками. Він з признанням вказав на щораз то значнішу співпрацю між УНІГУ та вченими з України, головно в упорядкуванні першоджерел та їх перекладів на сучасну українську мову. Оця співпраця зумовлена глибоким зрозумінням далекосяжної важности гарвардського проєкту. Ось що про це написав у київській „Літературній Україні" з 3-го листопада 1989 року доктор філологічних наук Олекса Мишанич: „Важко переоцінити значення „Гарвардської бібліотеки давнього українського письменства", як першоджерела. Ми цілком погоджуємося із цим способом публікації давніх текстів, що його розпочав Гарвардський університет: вважаємо, що на даному етапі він є оптимальним. Нині найважливіше — зберегти пам'ятки, дати їх в руки бодай спеціялістів, твердо ввести духовні надбання українців у коло духовних цінностей інших народів. „Гарвардський проєкт" сприяє тому, що вчені всього світу зможуть ознайомитися з корпусом літературних пам'яток українського народу і оцінити його реальний внесок в історію світової культури".

Українське суспільство в діяспорі може гордитися, що воно зрозуміло основну вагу науки для відродження української нації і своєю подиву гідною жертвенністю уможливило створення — в одному із заслужено найславніших університетів світу — трьох катедр українознавства та українського наукового інституту. Всесвітнє значення українського гарвардського проєкту, що його здійснює УНІГУ, є доказом, які рясні плоди вже принесли і дальше приносять наші датки. Про це вже добре знають і на Україні та навіть в пресі шанують нас за це. Можна надіятись, що доцент Львівської консерваторії Ю. Ясиновский говорить за всіх свідомих українців, коли в газеті „Культура і Життя" з 14-го січня 1990 року пише: „Особливої вдячності заслуговують фундатори 'Гарвардської бібліотеки', які взялися фінансувати цю благородну справу... Без їх активної допомоги ми не мали б таких багатих і ошатних томів цієї серії".

Про мовних...

(Закінчення зі стор. 2)

кольористою.

Максим Рильський у поезії „Рідна мова" пише:

...блазні і кати
Раби на розум і на віру
В ярмо хотіли запрягти
Її, як дух степу гарячу.
Хотіли вирвати язик,
Хотіли ноги поламати,
Топтали під шалений крик,
Зробить калікою з калік
Тебе хотіли, рідна мати.

1959

Невже своїм пуризмом хочемо й ми причинитися до зубожіння найдорожчого нашого скарбу — рідної мови?

Відійшов у вічність

Немов блискавка рознеслась вістка, що у понеділок, 11-го червня ц.р., в пополудневих годинах удар серця перервав нитку життя Дмитра Римарука.

Велика кількість людей зібралася ввечорі 13-го червня у похоронному заведенні В. Енджейчак в Амстердамі, Н.Й., на Парастас. Приїхала родина, прийшли та приїхали знайомі з різних сторін, щоб вшанувати пам'ять Дмитра Римарука. Останній почот віддали члени ОбВУА, бож бл. п. Д. Римарук у молодому віці належав до військових частин, та брав участь в бою під Бродами.

В четвер, 14-го червня, о год. 9-ій ранку в церкві св. о. Миколая о. парох Михайло Харина відслужив заупокійну Службу Божу та виголосив прощальне слово про бл. п. Дмитра, який був добрим воїном на стійці в обороні України, а тепер прикладним парохіянином, завжди старався всім услужити, хто б до нього не звернувся за допомогою.

Дмитро Римарук народився в селі Делятин. До Америки прибув, як багато інших, у 1949 році. Відтак замешкав в Амстердамі, Н.Й.

Залишив у глибокому смутку Анну, з роду Андрушків, двох синів Ігоря і Юрія, трьох дочок — Ольгу, Мирославу і Ярославу, та дев'ятеро онуків. Уся родина належить до УНС в Амстердамі.

Піснею „Видиш, брате мій" попрощали ми бл. п. Дмитра в останню дорогу. На домовину посипали землю з України, яку привезла дочка покійного. Тіло покійного спочиває на цвинтарі св. о. Миколая в Амстердамі.

Василь Гупаловський

У світлу пам'ять М. Кукіз

М. Кукіз

У передріздвяний радісний час, коли всі приготовлялися до привітання Спасителя світу, дійшла до нас сумна вістка, що дня 20 грудня 1989 року, на Фльориді відійшла у вічність св. п. Марія Кукіз, членка-основниця 8-го Відділу Українського Золотого Хреста ім. Олени Теліги в Клівленді. Похоронні відправи відбулися напередодні Христового Різдва, 23-го грудня 1989 року з похоронного заведення Головчаків, на кладовище св. Андрія в Пармі, Огайо, де зложено її тлінні останки біля спочилого друга життя св. п. Григорія.

На Панахиді в п'ятницю, 22-го грудня, від Управи і подруг прощала покійну голова 8-го відділу УЗХ мгр Марія Попович, дякуючи їй за довголітню і віддану працю для організації, як секретарка продовж 14-ох років та 10 років як касирка. Була членом Головної управи УЗХ, делегаткою на майже всі з'їзди і конференції УЗХ та делегаткою від УЗХ на основуючий конгрес СФУЖО, що якраз в 1989 році відзначувала своє 40-річчя.

Як взірцева членка своєю відданою працею давала приклад другим, як треба жити, працювати і допомагати нашій поневоленій але нескореній Україні. Бог і Україна були девізою її творчого життя.

Познайомилась я з Марією Кукіз в травні 1949 року в часі річниці смерти св. п. полк. Євгена Коновальця в УНДомі в Клівленді і відразу ми заприязнились. Вродлива жінка з лагідною усмішкою мала в собі щось дуже приємного-притягаючого. Весела, жартівлива розказувала про свої перші кроки в Америці, коли 16-літньою дівчинкою приїхала в 1913 році на працю до Ню Йорку. Довідавшись, що в Клівленді живе багато земляків з їхнього села (Дворець), переїхала в 1916 році туди і там зустріла Григорія Кукіза, з котрим в 1918 році одружилась. Прожили разом гарний вік — 57 літ щасливого подружнього життя. Там брала активну участь в церковному та громадському житті великого Клівленду.

Пам'ятаю якою радістю була сповнена коли довершилась будова української католицької Церкви св. Марії у східній частині Клівленду, що її врочисто посвячено в жовтні 1956 року. Цілий 8-ий відділ УЗХ в одностроях брав участь у цьому посвячуванні. Саме в тій частині міста проживали і працювали подружжя Кукізи. Там був гарний Український Народний Дім, в якому трудились обоє, і Марія просила, щоб бодай раз в році УЗХ мав свою імпрезу в цих приміщеннях.

Протягом 61 року вона допомагала своєму мужеві Григорієві у веденні Братства св. Василія Великого, 364-го Відділу Українського Народного Союзу, де муж був понад 20 років предсідником, Марія згодом заступницею голови, а їхня дочка Ольга Кукіз-Бик рекордовою секретаркою.

Жертвували щедро на всі народні цілі, виховали доню Ольгу в патріотичному дусі, щоб пам'ятала про родину в Україні і українську громаду в діяспорі.

Народилася Марія Кукіз (з дому Кмита) 28-го липня 1898 року у селі Двірці, Львівської області. Похоронила улюбленого мужа Григорія 22-го листопада 1975 року. Осиротила дочку Ольгу з мужем Мирославом та внучат Дениса, Діяну і Дану, шість правнуків і нас, її вірних подруг золотохресниць та громаду.

Нехай гостинна земля Америки, що на ній щасливо прожила 76 років із усіх пережитих 91, буде їй легкою, а цей жмуток споминів нев'янучою квіткою на її ще свіжу могилу.

Зложені датки передані за призначенням (в тому від дочки і зятя по 100 дол. на втікачів через СКВУ та Рух) Служби Божі і табори УЗХ в Лігайтоні.

Н. Н

Навчання української мови в державних школах Бразилії

Паранський федеральний університет почав виробляти проєкт педагогічного курсу для майбутніх учителів української мови в державних школах. На запрошення Канадського інституту українських студій до Едмонтону прибув професор Паранського університету Володимир Кульчинський, щоб краще запізнатися з матеріялами навчання української мови в Альберті та належно зорганізувати цей педагогічний курс. При цій нагоді проф. Кульчинський відвідав декілька шкіл, в яких провадиться навчання на підставі двомовних програм. Одночасно обговорено цілий ряд наукових та педагогічних питань з учителями та фахівцями двомовних програм провінційного міністерства освіти. Співпраця з КІУС-ом та з Міністерством освіти Альберти має дуже велике значення для дальшого розвитку навчання української мови в Бразилії.

Надходить сторіччя масового прибуття до Бразилії українських поселенців з західніх земель України. Загальна кількість українського населення у Бразилії невідома, але треба припускати, що вона доходить до 400 тисяч людей і тим самим становить одну з найбільших груп українців у діяспорі

Більша частина цих українців сьогодні двомовна. По колоніях та містечках дуже часто панує ще українська мова в родині та в церковних колах. Українська мова є ще основою релігійного життя, тобто живою мовою обох наших головних церков. В містах, на праці та в школі панує португальська мова і великий відсоток людей українського походження не має можливости послуговуватись українською мовою. Певний відсоток людей вже забув говорити по-українському. Але незважаючи на труднощі та навіть заборони уживання і навчання української мови в останніх роках перед війною та під час Другої світової війни, вона продовжує своє існування, в останніх роках спостерігається навіть більше зацікавлення українською мовою молодими поколіннями.

Рік української мови залишається в історії української громади одним з найбільших моментів і подій у Бразилії. За старанням української депутатки Віри Вічимишин-Ажіберт, нова конституція Парани включає тепер право на навчання етнічних мов в урядових школах. Кожна етнічна група має тепер право на навчання своєї мови в урядових школах у нормальні години, якщо на це є запотребування та домагання батьків і громадських діячів. Деякі громади вже почали домагатися, щоб у певних районах, де знаходиться більше скупчення громадян українського походження, урядові школи запровадили навчання української мови. Для цього треба виробити належні програми і підручники та належно підготовити майбутніх учителів, щоб вони мали відповідні кваліфікації.

В січні цього року створено при Українській Центральній Репрезентації шкільну раду, яка має подбати про належний розвиток навчання української мови в урядових школах. Шкільна рада має подбати про виготовлення відповідних програм навчання та про пристосування учбових матеріялів до вимог уряду освіти. Шкільна рада має подбати також про зорганізування під час шкільних вакацій педагогічного вишколу учителів української мови.

В 1985 році, за старанням проф. В. Кульчинського, Паранський державний університет запровадив курс української мови у відділі чужих мов. Це додатковий вечірній курс без права на кредити. Відділ чужих мов є організатором цього курсу та відповідає за нього перед проректором заочних курсів. Щоб поширити працю цього курсу, конче потрібна співпраця з головнішими осередками українських студій в Канаді, ЗСА та навіть в Україні. Канадський інститут українських студій вже довший час допомагає в його розвитку. Сьогодні бібліотека Паранського університету вже нараховує кількасот книжок з україніки подарованих КІУС-ом. Велика кількість цих видань є англійською мовою та уможливлює досліди студентам інших відділів університету, які не володіють українською мовою.

В квітні цього року прибув до Бразилії проф. д-р Богдан Кравченко, директор КІУС. Він відвідав Паранський федеральний університет і цілий ряд українських громадських установ. Під час перебування д-ра Кравченка в Куритибі був підписаний договір співпраці між КІУС та Паранським державним університетом. Отже співпраця поміж КІУС та Паранським університетом була офіційно оформлена.

КІУС

Майстер з Божою іскрою

Іван Веґера з різьбою для української національної кімнати

Читаючи недавно у „Свободі" звідомлення про таку радісну подію — остаточне завершення і урочисте відкриття української національної кімнати при Піттсбурзькому університеті в Пенсильванії, я, як і інші українці, мешканці Клівленду, Огайо, невимовно радий, бо Піттсбурґ недалеко і вже плянуються прогульки — відвідати і насолодитися цією оазою української культури в Америці.

Однак почуваюся до обов'язку доповнити інформації, подані в нашій пресі. У переліку мистців, що причинилися до спорудження цієї унікальної культурної одиниці, пропущено, що усю дереворізьбу, яка знаходиться у цьому „музейчику", виконав майстер-різьбар Іван Веґера, мешканець Клівленду.

Іван Веґера, якому 26-го серпня ц. р. сповниться 89 років, — це своєрідний золоторукий народний майстер з Божою іскрою. Коли б він жив сьогодні в Україні, напевно мав би звання заслуженого „Народного мистця". Іван Веґера прибув на американський континент у 1926 році, спершу до Канади, а згодом до Клівленду. Живе він сам один, найближчої родини вже у нього немає. Коли б його не відвідати — завжди дуже зайнятий, завжди працює над якимось проєктом. Його верстат зроблений власноручно зі всякими оригінальними пристроями та частковою механізацією. Усі прилади до ручної різьби зроблені ним самим, не куповані. І. Веґера різьбить кивоти, іконостаси, хрести, свічники, тризуби, рамці тощо. Спочатку кожний задуманий проєкт точно і фахово, зовсім як архітект, вирисовує на папері, а тоді виконує.

Останніми роками своєї хатини не покидає, за винятком цвинтаря, куди залюбки їде, щоб виплекати гарні квіти на гробі покійної дружини. Але хата в нього прецікава — бібліотека величезна, з багатьма унікальними та архівними матеріялами. На стінах ґалерія малюнків, головно портретів українських велетнів духа — його власної роботи. Він теж маляр, кераміст, пише писанки, вишиває і взагалі, все вміє зробити. Він правдивий „майстер на всі руки",але перша і найбільша любов — це різьба в дереві. На його подвіряччку, як і внутрі — розмаїті кущі та квіти, він їх сам вирощує. Він любить вийти у свій городчик на спочинок і раптом вивірка на його колінах, а пташки так і підходять до нього, бо знають, що зараз посипляться для них зернятка з кишені. Різні дерев'яні хатинки для птахів збудував він, а найбільша з них з візантійськими банями. Його фантазія, унікальність і такий типічний український „хлопський розум" роблять цю людину і її оточення мікрокосмом українства. Хоч „пальці вже не ті,що були" (артретизм!), все ж таки вони постійно виконують подиву гідні різьби. Ще місяць тому в скорому темпі викінчував І. Веґера різьбити величезну лавку до української кімнати в Піттсбурґу. Коли я запитала його, чи це справедливо, що про його вклад праці не було згадано у статті про цей здобуток для українців, він тільки здвигнув раменами і відповів: „Мені вже гонорів не треба".

Гадаю, що відвідувачі цього „українського пантеону" в Піттсбурґу будуть раді знати, хто різьбив стелю і все інше дерево, що там знаходиться.

Надія Дейчаківська

ВІДІЙШЛИ ВІД НАС

ГЕЛЕН МОНДЕЙ, член УНС Відділу 94-го ім. Маркіяна Шашкевича в Гемтремку, Миш., померла 14-го червня 1990 року на 63-му році життя. Нар. 22-го серпня 1926 року в Дітройті, Миш. Членом УНС стала 1944 року. Залишила у смутку троє дітей: Барбару Кейз з мужем Карлом, Керол Вервайн з мужем Кристияном і Данила Монде; 5 внуків, одного правнука; брата Алекса Скульського; сестер Павліну Де Вольфе і Джуліяну Петровіч з родинами. Похорон відбувся 18-го червня 1990 року на Резурекшен Семетері в Мт. Клеменс, Миш.

Вічна Їй Пам'ять!

Секретар

ДОРОТА ЧУРА, член УНС Відд. 385-го Т-ва „Запорозька Січ" в Міннеаполіс, Мінн. померла 9-го липня 1990 року на 69-му році життя. Нар. 1920 року в Міннеаполіс, Мінн. Членом УНС стала 1953 року. Залишила у смутку дочку Карлу, сестер — Аліцію Вояк, Анну Лавсон і Еленору Кнутсон з родинами. Похорон відбувся 12-го липня 1990 року на цвинтарі св. Марії в Міннеаполіс, Мінн.

Вічна Їй Пам'ять!

Мирон Крамарчук, секр.

МАРІЯ В. ЛЯЙОС, член УНС Відд. 102-го ім. свв. Петра і Павла в Клівленді, Огайо, померла 5-го червня 1990 року на 88-му році життя. Нар. 1-го грудня 1908 року в Австрії. Членом УНС стала 1921 року. Залишила у смутку племінницю Ейлін Е. Парравано і сестру Елеонору Енрайт. Похорон відбувся 8-го червня 1990 року на цвинтарі Ґлен Гевен Меморіял Парк в Сан Фернандо, Каліф.

Вічна Їй Пам'ять!

Микола Бобечко, секр.

МИКОЛА ПОТРГАБЯ, член УНС Відд. 379-го ім. св. Юрія в Чикаґо, Ілл., помер 15-го липня 1990 року на 67-му році життя. Нар. 1-го травня 1923 року в селі Боків, Рогатин, Україна. Членом УНС став 1951 року. Залишив у смутку дружину Параню, дочок Юлію Скрипник з мужем Евгеном, Ольгу Войціцку з мужем Роджером, Аліс Мельничук з мужем Евгеном і Ірену; 9 внуків і одного правнука та дальшу родину. Похорон відбувся 18-го липня 1990 р. на цвинтарі св. Миколая в Чикаґо, Ілл.

Вічна Йому Пам'ять!

Василь Семхів, секр.

МАЙК ҐЕРРІТІ, член УНС Відд. 259-го ім. Рождества Неп. Діви Марії в Чикаґо, Ілл., помер 24-го червня 1990 року на 86-му році життя. Нар. 1904 року в Україні. Членом УНС став 1925 року. Залишив у смутку племінника Івана Савчина. Похорон відбувся 27-го червня 1990 року на цвинтарі св. Миколая в Лес Плейнс, Ілл.

Вічна Йому Пам'ять!

Юлія Ґуґлик, секр.

МИХАЙЛО ЗАРЕМБА, член УНС Відд. 336-го Т-ва „Сокіл" в Клівленді, Огайо, помер 27-го липня 1990 року на 70-му році життя. Нар. 1920 року на Україні. Членом УНС став 1946 року. Залишив у смутку сина Петра, Дорін і Михайла, цілу родину Зарембів, ближчу і дальшу родину. Похорон відбувся на цвинтарі Бруклин Гайтс в Клівленді, Огайо.

Вічна Йому Пам'ять!

Секретар

ПЕТРО ПРИЙМАК, член УНС Відд. 217-го ім. св. Йосафата в Рочестері, Н.Й., помер 25-го липня 1990 року на 41-му році життя. Нар. 31-го березня 1949 року в Німеччині. Членом УНС став 1985 року. Залишив у смутку дружину Катрусю, доню Мішел Ван Гавтер з внуком Михайлом, родичів Теклю і Стефана Приймаків, сестру Ірину і шваґра Ґері, племінника Джейсона Нельсона, кузина Петра Лисиманка, кузинку Розалію Ласюк з мужем Богданом, чотирьох кузинів в Рочестері і вісім кузинів на Україні; хресних родичів: Стефана Мартинюка і Стефанію Фенканин. Похорон відбувся 27-го липня 1990 року на цвинтарі Святого Гробу в Рочестері, Н.Й.

Вічна Йому Пам'ять!

Стефан Приймак

● ДО ВИНАЙМУ ●

● РОЗШУКИ ●

Родина в Україні пошукує дітей пок. Данила Чайківського: сина **Романа** і дочку. Прошу тел.: **(813) 484-8818 — Д. Помницька.**

Син Ярусь і дочка Люба пошукують **Храбатина Івана Дмитровича,** який проживав в селі Вовчинець, Україна. Хто знав би про нього, або він сам прошу телефонувати на число:
(718) 336-2010.

● РІЗНЕ ●

●FUNERAL DIRECTORS●

ФОНД ДОПОМОГИ ДІТЯМ ЧОРНОБИЛЯ

звертається до УКРАЇНЦІВ в ДІЯСПОРІ присилати грошеві пожертви на закуп і перевезення в Україну ліків, вітамін, харчів, одягу тощо для хворіючих від надмірної радіації дітей в Україні

Моя пожертва .... дол.

Чек виписувати на Children of Chornobyl Relief Fund

Ім'я і прізвище

Адреса

Пожертви просимо висилати на адреси

Children of Chornobyl Relief Fund or Rukh Fund
c/o Ukrainian National Ass'n
30 Montgomery St., Jersey City, N.J. 07302

або

Children of Chornobyl Relief Fund or Rukh Fund
272 Old Short Hills Rd., Short Hills, N.J. 07078

УПРАВА ФОНДУ ДОПОМОГИ ДІТЯМ ЧОРНОБИЛЯ
Проф. Тарас Ґунчак, голова